

v 53. številki »Učit. Tov.« z dne 29. dec. 1921; nazore, ki so označeni v dr. Loncarjevi brošuri »O šolski reformi« iz leta 1908.; ter nazore in stališče, ki ga je zavzel tov. Pieré pri razpravi o sosskem zakonu v Glavnem Prosvetnem Svetu v Beogradu in so izšli tudi v »Učit. Tov.«

— I a stališča predstavljajo bistvo in orientacijo glede zahtev najširšega kroga slovenskega učiteljstva, zato naj se jim spravi v sklad z Jovanovičevim načrtom programa, ki naj se ga izpopolni v tem oziru. Metodčni, taktični program obsega pota (sredstva) in način, ki se ga hočemo posluževati, da uveljavimo svoj program v narodu in zakonodaji; opredelitev polj dela, katerih se hočemo poslužiti in na katerih se hočemo uveljaviti ter orientacijo k javnim vprašanjem sedanosti z ozirom na naše zahteve in naš program. Ozira naj se na tozadevno razpravo tov. Jovanoviča, ki podaje le par smeri v tem oziru; opredeli naj naše stališče in orientacijo k javnim vprašanjem, ki so v neposrednem stiku z našim stanom, organizacijo šolo in našim delovanjem v splošnem. Ozira naj se v tem oziru posebno na vprašanja in mnenje, ki ga je učiteljstvo označevalo od prevrata nadalje v svojem stanovskem glasilu. — **Okrajna učiteljska društva pozivamo, da se z vsjo resnostjo prčneje bavili s tem vprašanjem in naj pozovejo svoje člane, da prčno razpravljati o tem velepomembnem vprašanju. Sklep drž. učit. skupščine moramo izvesti tudi mi! Društva, ki žele še konec Jovanovičeve referata, da ga dobe referenti čimprej v roke, naj sporoče to uredništvu »Učit. Tov.«, ki jim še neobjavljen del referata pošlje takoj v krtačnem odtisku. Okrajna učiteljska društva pozivamo, da pošljejo potem tozadevne sklepe Poverjeništvu UJU v Ljubljano, referente prosimo, da pošljejo poverjeništvu svoje referate, tajnike pa, da si notirajo pri zborovanju potek debate in da pošljejo potem opis debate poverjeništvu.**

— V sredo je došel v Ljubljano načelnik za osnovno šolstvo v ministrstvu prosvete iz Beograda g. J. Džordže Jovanovič. Ministrstvo je odredilo, da se vrše izpiti iz srbohrvatskega jezika v Sloveniji na svečan način in je on delegiran kot zastopnik ministrstva v komisijo. Ko je zaznal, da isti dan zboruje Ljubljansko učiteljsko društvo, je izrazil željo, da bi posetil zborovanje. Učiteljstvo je prisrčno pozdravilo njegov prihod. Prisostvoval je razpravi tov. strok. učit. Novaka »o modernem risanju« in si ogledal zbirko razstavljenih risb. Pozdravil je učiteljstvo v iskrenih besedah kot zastopnik ministrstva in bodril posebno k delu za narodno edinstvo, za katero so stotisoči naših najboljših sinov žrtvovali življenje. Ogledal si je l. mestno šolo, stalno zbirko učil in iz drugega nadstropja novo stavbo Tvornice za učila na ljubljanskem polju. Posetil je učiteljske in si ogledal »Učiteljsko tiskarno«. J. G. Jovanovič je bil profesor, pozneje nadzornik v Beogradu in je sedaj načelnik oddelka za osnovno šolstvo v ministrstvu kot naslednik g. Radojeviča, ki nam je znan še od načrta zakona za osnovno šolstvo.

— **Redukcija uradništva.** Znano je, da se bo s sprejetjem uradniškega zakona izvršila redukcija uradnikov. Pred to redukcijo hoče izvršiti vlada samo eno redukcijo. Načrt za to redukcijo je izdelal nedavno ekonomsko-finančni komite ministrov. Na seji 10. t. m. je bil načrt ekonomsko-finančnega komiteja sprejet v celoti. Ta načrt vsebuje v glavnem sledeče odredbe; vsa ministrstva morajo najpozneje do 1. julia t. l. zmanjšati število svojih uradnikov za 10 odstotkov, in sicer tako, da bo to zmanjšanje tudi finančno učinkovito, t. j. da se zmanjša proračun za eno desetino. Redukcija te desetine uradništva ne bi imela obsegati samo najmlajših, temveč vse in se ne bi nanašala samo na ministrstva, temveč na vse uradništvo raznih ministrstev v vsej državi. Za izvedbo te redukcije se bo sestavila posebna komisija, ki bo sestojala iz 1 predstavnika ministrskega sveta, 1 predstavnika ministrstva financ in predstavnika tistega ministrstva, s čegar uradništvom se bo komisija bavila. Na ta način ne bo število članov komisije nikdar večje nego tri. Komisija bo sklepala, katera mesta se imajo izprazniti. Kdor jih bo reduciral, ta bo moral tudi poskrbeti za izvršitev redukcije. Vsa ministrstva bodo sestavila ovise o redukciji uradnikov tako, da se bo o priliki zasedbe izpraznjenih mest vodila o teh osebah evidenca. Na tako izpraznjenem mestu se bo sprejemalo v slučaju potrebe in v kolikor imajo potrebno kvalifikacijo le one osebe, ki so bile o priliki sedanje redukcije odpuščene. Pri isti kva-

lifkaciji bodo reducirani uradniki imeli prednost.

— **Zborovanje Saveza drž. org. v Beogradu.** Dne 10. t. m. se je vršila v Beogradu širša konferenca delegatov uradniškega Saveza, na kateri se je razpravljalo o korakih za izboljšanje materialnega položaja državnih nameščencev v dobi, dokler ne bo izveden uradniški zakon. Konferenca so se udeležili predsedniki vseh pokrajinskih organizacij. Gosp. Ujuričič, načelnik odseka za sestavo državnega proračuna, je obširno razpravljal o uradniških zahtevah in izjavil, da je povišanje draginskih doklad možno, vendar pa ne v tako velikem razmerju, kot to zahteva znana resolucija železničarjev, ker bi bile baje zato potrebne 4 milijarde! Skromnejše povečanje dodatkov bi se pa dalo kriti iz povišanja carinskih dohodkov. Novi proračun bo imel postavko 400 milijonov dinarjev, ki so potrebni za realizacijo zakona o uradnikih. Na ta način bi bilo mogoče draginske doklade povečati do 50 odstotkov. Ako pa se bo izvršila še 10 odstotna redukcija uradništva, potem bo mogoče draginske doklade povišati za 70 odstotkov. Redukcija uradništva pa je nujno potrebna. Glede redukcije uradništva je g. Lileg (Ljubljana) naglašal, da je tu treba sistema. Predvsem se naj reducira mora no nezadostno kvalificirano uradništvo. Toda tudi za te je treba na ta ali oni način poskrbeti, ne da jih enostavno vreči na ulice. Kajti sicer se ne smemo čuditi, ako bodo posilali najodkriteljski sovražniki naše države. Podpredsednik Ujuričič se je pozival na novo pragmatiko, češ, vsak reducirani nameščenec, ki ima do 15 let službe, bo dobil odpravnino, ki bo znašala toliko mesečnih plač z dodatki, kolikor je let služil državi. Tudi se bo Savez potrudil, da se pritegnejo komisijam, ki bodo izvršile redukcijo, predstavniki uradniške organizacije. Vršila se je nato debata o vprašanju proforskega pokreta. Pokret so govorniki označevali za škodljiv, ker krši solidarnost celokupnega gibanja državnih nameščencev.

— **Profesorji za štrajk.** Sekcija belgrajskega proforskega društva je poslala vsem pododborom pozive, naj se izjavijo o vprašanju, če žele stopiti v štrajk in podati ostavko na državno službo, ako vlada ne izpolni zahtev profesorjev srednjih šol. Od 58 pododborov se je izjavilo v smislu poziva za štrajk in izstop iz državne službe 771 nastavljenec, od teh je 45 ravnateljev 428 profesorjev in suplentov 56 ukaznih učiteljev; ostali so neukazni učitelji. Proti ostavki na državno službo in proti štrajku se je izjavilo 87 nastavljenec, od teh 9 ravnateljev, 30 profesorjev in 3 ukazni učitelji, ostali so neukazni nastavljenici.

— **Zahteve srednješolskih profesorjev.** 15. aprila so imeli profesorji srednjih in strokovnih šol konferenco v Beogradu. Na tej konferenci je bila sprejeta sledeča resolucija: Narodni skupščini se predloži predstava, z vprašanjem; ali so srednje in strokovne šole ter njih profesorji potrebne državi in narodu, ali ne. Ako so potrebne, tedaj zahtevamo: 1. Da se predloži takoj brez ozira na donešenje zakona o ostalih javnih nameščencih, Narodni skupščini zakon o srednjih šolah, ki ga mora skupščina rešiti. 2. Da se nakažejo vsem kvalificiranim profesorjem na sedanjih in strokovnih šolah, ki delujejo na šolah ali ki so na bolezenskem dopustu, mesečno po 1000 Din poleg dosedanjih njihovih prejemkov, in sicer do tlej, dokler ne bo sprejet zakon o srednjih šolah; ostalim profesorjem pa sorazmerno z njihovo kvalifikacijo; 3. Da prevzamejo vsi profesorji in nastavniki tolikšno število ur kakor je predpisano v zakonu za srednje šole in se s tem ukinejo vse honorirane ure, 4. Da se vsem profesorjem in nastavnikom srednjih in strokovnih šol izplača čimprej priznana vojna odškodnina. 5. Da uprava proforskega društva v primeru, da se ne izpolnijo te skromne in upravičene zahteve do 20. maja, odklanja vsako odgovornost za zle posledice, ki utegnejo nastati po srednjih šolah in za katere bi nosili odgovornost pred narodom in državo edinele merodajni faktorji.

— **Krčenje državnega proračuna v Angliji.** V Angliji so postavili za krčenje proračuna posebno komisijo. Komisija je največ črtala pri armadi, mornarici in v prosvetnem resoru. Najbolj se je branil prosvetni resor. Komisija je trdovratno vztrajala na tem, da so se baš izdatki za ta resor od leta 1913/14. dalje zvišali v takj proporciji, kakor dejanski potrebam na noben način ne odgovarja, in sicer je državni prispevek k ljudski prosveti leta 1913/14. znašal 15,320.000 funtov,

leta 1922/23. pa 51,550.000, dočim so prispevki avtonomnih oblasti znašali leta 1913/14. 16,190.000, leta 1922/23. pa 38,300.000 funtov. Vštevi stroške za šolstvo na Škotskem in državni prispevek univerzam, znaša celokupna prosvetna potreba 103.880.000 funtov. Od teh je komisija črtala 18 milijonov, kar je vlada reducirala na 6 in pol milijonov. Razun objektivnih redukcij je komisija izvršila redukcijo na plačah za 5 odstotkov z ozirom na to, da je tozadevno svoječasno zvišanje plač učiteljskega osebja za 175 odstot, baziralo na 161 odstot. indeksu predvojnih cen, kar pa danes že zdavnej več ne odgovarja dejstvom.

— **Reforma ministrstva za prosveto.** Po odobritvi proračuna za ministrstvo prosvete se bo v najkrajšem času izvršila znatna reforma tega ministrstva; celo ministrstvo bo razdeljeno v dva velika odseka: administrativno direkcijo in direkcijo za pouk. Z novim proračunom se bodo postavili v ministrstvu prosvete referenti za posamezne pokrajine, ki bodo tudi sami iz teh pokrajin. Proračun sam dosega za to leto vsoto 350 milijonov dinarjev proti 246 milijonov dinarjev za preteklo leto.

— **Predsednik okr. učit. društev prosimo,** da nam čimprej vrnejo pole in nakažejo denar od razprodanih izvodov 1. zvezka »Stanovsko - strokovne knjižnice«. To je tem nujnejše, ker je že 2. zvezek v tisku, ki obravnava »problem vzgoje najširših plasti našega naroda«, torej najakutnejše vprašanje za nas.

— **Umrl je tov. Ivan Kvac,** nadučitelj v Šmartnem v Rožnem dofu. Nekrolog vriemu tovarišu prinesemo prihodnjič.

— **Usposobljenostni izpiti v Ljubljani** so se vršili pod predsedstvom ravnatelja Antona Doklerja v času od 27. aprila do 7. maja. Izpit so napravili: 1. za meščanske šole: Anton Gaspari (I.) z odliko; Ludovik Mikolič (II.); Josip Žabkar (III.) z odliko; S. Magdalena Plevel (I.). 2. za ljudske šole: Anton Beg, Franc Bevc, Franc Burdian, Janez Debeljak, Anton Habič, Rudolf Klopčič, Janko Kokotec, Josip Kristan, Leopold Likar, Avgust Lulik, Martin Marinč, Julij Novak, Venceslav Perko, Miroslav Počakaj, Stanko Praprotnik, Niko Prestor, Franc Reboj, Franjo Rejec, Josip Trobej, Franc Vajd, Ladislav Vanič, Rudolf Završnik, Miroslav Zor, Stanko Žagar, Josipina Beljan-Rukli, Milena Bertonec, Marija Čuk, Flora Dimnik, Gabrijela Divjak, Vera Divjak (z odliko) Marija Dolenc, Elvira Dolinar-Sittig, Emilija Dolinar-Marolt, Ljudmila Gabršek, Zlatka Gabršek, Marija Guna, Milena Karba Ema Kastelic, Pavla Kosmač, Felicita Labernik, Frančiška Lukan, S. Neža Ogulin, Milena Pehani, Berta Petrič, Marija Pirc (z odliko), Gžela Plšek-Kukman (z odliko), Josipina Podbregar, Bernarda Ritter-Stibrič, Krsta Schuller (z odliko), Elza Ternovic, Jožefa Tomšič, Dolores Ukovič, Marija Verdir, Marta Verhovnik, Marija Vidmar Pavla Weinberger, Evlilija Wrischer, Mihaela Znanec, Marija Žitko. 3. dopolnilni izpit: Ernest Tiran (za srbohrvaščino). 4. specialni izpit iz francoščine: Leopoldina Merala; iz srbohrvaščine: Marija Flego, Adolf Radič; iz italijanščine: Frančiška Šinkovec (z odliko). — **Reprobirani so bili:** 1 za meščanske šole 4 za ljudske šole, 1 pri specialnem izpitu, 4 kandidati so med izpitom odstopili.

— **Polovična vožnja za obiskovalce mariborske Industrijsko - obrtne izložbe.** Razstavni odbor je zaprosil pri prometnem ministrstvu za dovoljenje 50% popusta na vseh železniških progah v naši državi. Stvar pa bo urejena tako, da dobi vsak obiskovalec razstave na razstavišču posebno izkaznico, na podlagi katere se bo lahko s preji kupljenim voznim listkom za vožnjo iz kraja bivanja v Mariboru lahko brezplačno peljal nazaj. Na ta način bo na eni strani izključena vsaka zloraba, na drugi strani pa je vsakemu obiskovalcu pomagano, ker mu ne bo treba prejškrbeti za legitimacijo. Za zunanje obiskovalce bo preskrbljeno dovoljno število stanovanj. Priporočamo, da se, da se korporativni poseti preji prijavitelji odboru, da lahko že v naprej preskrbi vse potrebno.

— **Proforski honorarji se izplačajo.** Kakor poročajo iz Beograda, je glavna kontrola odobrila kredit v znesku 2.000.000 dinarjev za izplačilo nagrade honorarnim nastavljenecem srednjih ter strokovnih šol. Za izplačilo honorarnim nastavljenecem ljudskih šol je bil odobren kredit 350.000 dinarjev, za izplačilo učiteljskih pokojnin pa 75.000 dinarjev.

— **V zadnji številki** se ima naslov drugega članka glasiti V obrambo »mlajšega« in ne »našega« učiteljstva.

— **Šolski voditelji se opozarjajo,** da naj se o priliki šolskih izletov na Bled zaradi ladij in kovanja v jezeru pravočasno obračajo na nadučitelja J. Zirovnika na Bledu (hotel Evropa), ki jim lahko to preskrbi poceni.

— **Slovenjebistriško učiteljsko društvo** ima sestanek svojih članov, obenem generalno pevsko vajo, v soboto dne 26. maja ob pol 14. uri v deški osnovni šoli v Slovenski Bistrici. Na dnevnem redu so donosi in razne društvene in stanovske zadeve. Za vse pevce in pevke je udeležba obvezna. Šolska vodstva javijo radi potrebnega dopusta okrajnemu šolskemu svetu učne osebe, ki se udeležijo sestanka. Tovariši-ice onih šol, ki radi indolence ne sodelujejo pri petju, naj pošljejo vsaj k temu informativnemu sestanku svojega zastopnika. Proslava petdesetletnice našega društva se vrši 2. julija v Studenicah. Tedaj ne sme izostati nikdo. Dnevni red o proslavi se objavi v prihodnji številki »Učit. Tovariša«. Kdor se na dan proslave udeleži banketa, naj to javi najpozneje do 23. maja tovarišu J. Živkoti v Studenicah. Na neprijavljene se ne bo mogoče ozirati. — Odbor.

— **Tovariši, tovarišice iz l. 1903!** 20 let je minulo od mature. Predlagam, da se sestanemo izven pokrajinske in glavne skupščine, torej v 2. polovici julija ali avgusta. Določite naj se kraj, ki tvori približno središče. Celje, Radeče? Javite konkretne predloge! — Rudolf Dostal, Ljubljana, gluho nemnica.

— **Ljubljanskemu učiteljstvu. Drva!** Na zadnjem zborovanju smo reševali to »uganko« in jo rešili tako-le: Dobe se po 150 Din za m³. žagana na 4 kose in na dom pripeljana. Zglasite se takoj po dopisnici pri meni, navedite natančen naslov in kdaj želite drva! Plačali bi tudi v 3 ali 4 mesečnih obrokih. Vsakdo bo zadovoljen ker je cena primernejša kot drugod. Pomnite, da predložo ne morem čakati obvestil ker sem se tako zgovoril z dobaviteljem. — St. Legat. Pražakova ul. 3 I.

Učiteljski pravnik.

§ Potni in selilni računi. Glasom člana 36. uredbe z dne 30. septembra 1920, D. R. br. 96.000, Ur. l. štev. 384 (121) z dne 22. oktobra 1920 mora predložiti državni uradni račun potnih ali selilnih stroškov svoji pristojni oblasti tekom 1 meseca (30 dni) po izvršenem potovanju ali selitvi. Ako ne predloži računa v zakonitem roku, se mu odtogne predujem, ki ga je prejel na račun potnih ali selilnih stroškov, od prve mesečne plače in doklad. Prizadete opozarjamo na gorenja določila, da se izognemo neljubim posledicam (S. N. br. 6175 — 1923) in pozivamo, naj si pravočasno oskrbe priloge k računu v zmislu v začetku navedene uredbe (glej Finkovo zbirko I, zvezek štev. 76).

Naša samoizobrazba.

—s »O samoupravi v osnovni šoli«, predaval pri Ptujem učiteljskem društvu dne 8. aprila 1923 tov. Grögl. Uvodoma omenja o pomanjkljivosti pojmovanja državnega ustroja pri deci. V tem oziru je treba temeljite reformacije! Centrum vzgoje naj bo v duši, značaju in individualnosti. Tolstoj pravi: »Metode žive ubijajo, mrtvih pa ne oživljajo.« Predavatelj še poda tehnično stran samouprave in nekaj dogodk že iz lastne prakse. Članstvo je z napetostjo sledilo izvajanjem in se una, da bo našlo odziva da bomo vendar že enkrat našo dečo vzgajali »za državljane, ne pa podložnike«.

—s »Življenje kot najdražje — je najhujši boj — in zahteva najresnejše države«, predaval pri Marenberškem učiteljskem društvu dne 5. aprila 1923 tov. Visoničnik.

—s Zemljevid domačega kraja Brezno, predaval pri Marnberškem učiteljskem društvu dne 5. aprila 1923 tovariš Krajnik. V svojem pojasnjevanju — kot uvod — nam je razkazoval pot za pouk iz domoznanstva in kako se učenci dovedejo do razumevanja in čitanja zemljevida. Razkazoval je to na načrtih šolske sobe, šolskega zemljišča, šolskega obližja vasi, risanja pobočij, hribov, dolin, strmin, vrhov gozdov travnikov, potokov rek. Končno je prešel na razkazovanje in pojasnjevanje zemljevida šolskega okoliša — Zemljevid domačega kraja Brezno, ki ga je dovršil po dveletnem vztrajnem, truda polnem delu, nas je vse presenetil. Izdelan je tako pregledno, plastično in dovršeno, čedno in skrbno, da se ti zdi, da gledaš pred seboj zemljevid, ki je pravkar došel iz kartografske vodovoda. In to lepo delo je dovršila delavna

roka 65letnega pravega šolnika tov. Krafnika, ki naj bo vsem — posebno mlajšim tovarišem v vzgled in posnemanje! Omenjeni — za šolo tako navdušeni napredno-narodni tovariš — ima že mnogo let meščanski izpit z odliko — pa se mu žal ni izpolnila želja udeleževati svojo znanost in spretnost na meščanski šoli. Zborovalci so ga naprosili, da bi izdelal enak zemljevid za mariborski okraj — kar nam je tudi obljubil, in sicer veliki stenski in ročni zemljevid za učence.

—s »O srbohrvatski književnosti«, predavala pri Radovljiškem okr. učit. društvu dne 14. IV. 1923 tov. Alb. E. Pihova.

—s »O utisih potovanja po Srbiji«, predaval pri Cerknisko-ložkem krožku, ložaškega učiteljskega društva dne 27. marca 1923 tov. Kosin.

—s »O dogodljajih v ruskem umetništvu«, predaval pri Belokranjskem učiteljskem društvu dne 14. aprila 1923 tov. Rigler.

—s »O Gustavu Le Bonu in njegovih psiholoških zakonih razvoja narodov«, predaval pri Učiteljskem društvu za mariborski šolski okraj dne 19. aprila 1923 tov. F. Spreitz. Po kratkem pregledu Le Bonovega znanstvenega delovanja na polju antropologije, sociologije in psihologije vzpodbuja članstvo, naj pridno posega po znamenitem delu »Psihol. zakoni razvoja narodov«, kajti to delo je še vedno in vedno bolj »vademekum« za vse tiste, ki se javno udeležujejo. — Čita nekaj značilnih odstavkov iz tega dela.

—s »O kroniki in razvoju učiteljskega društva za mariborski šolski okraj«, predavala pri Učiteljskem društvu za mariborski šolski okraj tov. ga. Mar. Godčeva.

Nove knjige in druge publikacije.

—kpl. Vitomilova železnica, Spisal Jos. Korban, nadučitelj v Gornjem gradu. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena lepo vezani knjigi 14 Din.

—kpl. Petrovič Peter: Ploha, Igra v treh dejanjih. Zbirka »Oder« 4. zvezek. Cena s poštnino vred 11.50 Din. Izšlo v Tiskovni zadrugi v Ljubljani, Prešernova ulica 54.

—kpl. »Slovenec«, VI. zvezek znanstvene knjižnice. Napisal Fran Erjavec. Ljubljana 1923. Izdala in založila Jugoslovanska knjižarna v Ljubljani. Cena v platnu vezani knjigi 60 Din. — O knjigi še izpregovorimo.

—kpl. Telovežbena scena za glazbo i pjevanjem. Opis, vježbe za jedno sa glazbo i poštarihom stoji 30 Din. Učitelstvo, koje hoće ovaj rad neka pošalje 30 Din na adresu: Dušan M. Bogumović, Zagreb, Ilica 7.

Književnost in umetnost.

—k Kot VI. zvezek Znanstvene knjižnice so izšli pravkar: »Slovenec«, napisal Franc Erjavec. Ljubljana 1923. Erjavčevi »Slovenec« so prvi poskus velike slovenske monografije, in je prireditelj zbral res vse, kar more koga o Slovincih zanimati. Svoje delo imenuje: Zemljepisni, zgodovinski, politični, kulturni, gospodarski in socialni pregled. Že to nam pravi, da je obdelana vsa snov: v kazalu je vsebina še bolj opredeljena. Mi Slovinci smemo biti na to delo res ponosni in se lahko merimo z drugimi narodi. Kdor se hoče v tej ali oni panogi še bolj natančno poučiti, ima na koncu knjižice zbrano obširno tozadevno literaturo. Zmeraj zahtevamo, naj nas svet pozna in naj nas upošteva, pa sami sebe ne poznamo dobro. Iz te občutne potrebe po dobri informaciji o Slovincih in slovenstvu se je rodila ta knjiga ki bo vsakomur dobrodošla, učitelju in učencu, trgovcu in obrtniku, posameznikom in društvu. Predavateljem nudi to krasno delo neizčrpen vir snovi, take snovi, ki vsakogar zanima. Knjigi sta pridelana dva zemljevida, eden o Jugoslaviji, splošno informativen, drugi pa o Sloveniji; ga lahko vzamemo ven in uporabimo pri branju. Vse priznanje moramo izreči založništvu, ki je dalo knjigi drugo večjo lepšo obliko, kakor jo je imela dosedaj znanstvena knjižica, tako, da je knjiga res reprezentativna in kras vsaki knjižnici. — O delu še izpregovorimo posebej, ker je gradivo zbrano v knjigi neobhodno potrebno, da ga pozna vsak resen in večjotezen narodno-prosvetni delavec.

—k Petrovič Peter — Ploha. Vesela vaška igra v treh dejanjih. Ljubljana 1923. Zbirka »Oder« 4. zvezek. Založila Tiskovna zadruga v Ljubljani. Cena s poštnino vred 11.50 Din. Razni gledališki odri po

deželji bodo z veseljem sprejeli novo izišlo Petrovičovo dramo »Ploha«, ki se je letos z velikim uspehom uprizorila v ljubljanskem gledališču, na je pripravnata tudi za odre po deželi.

—k Vitomilova železnica, Spisal Jos. Korban, nadučitelj v Gornjem gradu. Natisnila in založila Učiteljska tiskarna v Ljubljani. Cena vezani knjigi 14 Din.

Vsebina: Naša Majdica. — Majdica se dolgočasi. — »Vitomil naj pride...« — »Železnico napravite, pa pridemo.« — pomagaja. — Gospod nadgobar. — Gospod inženir pride... — Gospod inženir se loti dela. — Gospod inženir prejme plačilo. — Sitnost in težave inženirjevega pomagaja. — Gospod nadgobar. — Gospod Andrej. — Gospod Andrej pripoveduje — Skalarjev Tonček dobi novega delodajalca. — Tončekov delodajalec se nonesreči. — S pticami selivkami. — Okusno ilustrirana naslovna stran nam kaže glavne junake naše povesti Vitomila, Skalarjevega Tončka in Majdico, ki ponosno prepeljavajo Vitomilovo lokomotivo. Povestica je vzeta iz otroškega življenja na deželi. Mestni otrok Vitomil, prinese s svojo lokomotivo novega življenja in govoric med vaško mladino. Zidanje železnice pa ima za posledico tragikomičen konec, tako za »inženirja« Vitomila samega kakor za njegovega »figuranta« Tončka. Po ponesrečenem poizkusu se igra obrne in se Vitomil posveti Tončkovega »poklicu« — nabiranju gob, ki s prodajo vaškemu trgovcu donaša Tončku lepe dohodke. Glas orgelj privabi dečka v sredi gozda v hišo gospoda Andreja, starega samotarca, ki prične Vitomila vzgojevati za vijolinskega virtuozja. Čiganski vrtiljak izneveri Vitomilu prijatelja Tončka, Vitomil postane glavni junak proti Tončkovega novemu gospodarju ciganu, ki je oblegal hišo gospoda Andreja, Gospod Andrej proda svoje posestvo in se vrne z Vitomilom v mesto. Vitomila pa bogato obdari.

Knjižica je lepo darilce naši mladini in je posebno prikladna za mladino od 8. do 12. leta, ker je vzeta snov iz te otroške dobe.

—k Telovežbena scena sa glazbo i pjevanjem. Naš drug i sokoški radnik Dušan M. Bogumović, kr. žup. škol. nadzornik u Zagrebu sastavio je pod gornjim naslovom vježbu za školsku i sokošku omladinu u dvanaest delova. Vježba kao cijelina sadrži čitavi sustav dječjega vježbanja. Glazbu je izradio prof. na učit. školi u Zagrebu, koja sa vježbom sačinjava jednu cjelinu. Cilj je vježbe djelovati ne samo na kretanju tela, nego i na kretanje duše i osjećaja. Pošto mnogi učitelji i učiteljice nemaju prikladnih vježbi za školsku gimnastiku, to će ovaj rad druga Bogumovića vrlo dobro doći svakome tko hoće da obočine sa vježbanjem školske djece u vezi sa sokolskom vježbom.

Naše narodno prosvetno delo.

Anketa o našem narodnem prosvetnem delu.

DELAVSKA LJUDSKA VISOKA ŠOLA.

Kakor pri vseh civiliziranih in kulturnih narodih Evrope se kaže tudi pri nas vedno jasnejša potreba po resnični izobrazbi in vzgoji najširših plasti sploh in zlasti še industrijskega delavstva.

Razven drugih poizkusov, da bi rešili ta najvažnejši sodobni problem, je začel vseuč. prof. dr. Karl Ozvald že leta 1921. opozarjati na Grundtvigovo ljudsko visoko šolo na Danskem, ki radi izrednih uspehov v svojem delovanju za vzgojo kmečkega prebivalstva po pravici zasluži vso pozornost. Od takrat nekako živj tudi pri nas ideja pravega globljega izobraževanja najširših plasti potom ljudskih visokih šol.

Vendar pa v svoji prvotni obliki ni našla in ni mogla najti ta ideja pravega razumevanja. Bila je še sama preveč nejasna in tudi delavcev ni bilo, ki bi lahko tako veliko idejo uresničili, četudi bi bila jasna popolna in že izdelana za realizacijo. Zato so morale vse predpriprave in vse govorenje o Grundtvigovi ljudski visoki šoli ostati le prazne sanje.

Treba je bilo šele zidati temelje resnemu delu, treba je bilo proučevati problem ljudske vzgoje, naše razmere, potrebe našega naroda, današnje dobo in njene sadove za vzgojo. Počasi je zorelo tako tudi spoznanje, da ne moremo govoriti o vzgoji ljudstva in mas sploh, ampak da moramo stvarno in strogo ločiti vsaj med dvema deloma najširših plasti, ki se razlikujeta že v svojih temeljih eden od drugega.

Ta dva dela sta kmečko prebivalstvo in industrijsko delavstvo, ki se razlikujeta med seboj po značaju in etnoti duševnosti po delu in miljeju v katerem živita, ki zavzemata v današnji družbi povsem različno socialno mesto ter vršita v proizvodnem procesu različne funkcije. Za vzgojo tako različnih delov našega naroda treba iskati tudi različnih sredstev in poti.

Če govorimo tedaj o ljudski visoki šoli, moramo istotako strogo ločiti med ljudsko visoko šolo za kmečko prebivalstvo in za industrijsko delavstvo. Danska ljudska visoka šola je ostala in je morala ostati brez vpliva na delavstvo, ker je prirojena povsem duševnosti kmečkega prebivalstva in njegovim potrebam.

S temeljitejšim študijem problema ljudske vzgoje je izginjalo poлагoma idealistično sanjarjenje o Grundtvigovi ljudski visoki šoli tudi za industrijsko delavstvo in treba je bilo iskati nove primerne oblike za delavsko ljudsko visoko šolo, ki bi odgovarjala povsem značaju in potrebam delavstva ki bi se naslanjala na njegovo mentalnost in ki bi se dajala že v današnjem družabnem redu realizirati.

Naša takozvana ljudska vseučilišča v Jugoslaviji niso mogla pripomoči k razrešitvi tega važnega problema, ker ga pri svojem površnem delovanju brez jasnih ciljev sploh opazila niso. Slučajnim slušalcem so nudila hrano, ki je delavstvo ni potrebovalo, ne želelo in pogosto tudi ne maralo. Za to so ostala vsa naša ljudska vseučilišča za iskanje resnih poti za izobraževanje in za vzgojo delavstva brez pravega pomena.

Toda tudi drugi narodi še niso prišli do končne oblike ljudske visoke šole ali sploh do vzgojne institucije, ki bi lahko dvignila delavstvo pri današnjih razmerah in v današnjem družabnem redu na isto kulturno višino, kakor na primer Grundtvigova ljudska visoka šola kmečko prebivalstvo. Ker je to po vsej verjetnosti danes sploh zato težko, če ne nemogoče bomo morali seči i pri nas po začasnih nadomestilih.

Vendar pa morajo biti tudi ta nadomestila v skladu z najmodernejšimi izsledki pedagogike in psihologije jer se morajo naslanjati, kakor smo že to prej omenili, na potrebe in na mentalnost delavstva.

Ker je delavec po svojem značaju aktiven in mu ne prija način golih predavanj, kjer bi moral pasivno sprejemati to, kar mu nudi slučajno predavatelj, treba poiskati za Delavsko ljudsko visoko šolo tako obliko kjer bi se lahko s samodelavnostjo priboril svoje znanje ter se pod spretnim vodstvom samo dokopal do gotovih spoznatkov in zakonov.

Ta način izobraževanja omogočuje edinole princip delovne ali pa prave produktivne šole, ki grozi že danes resno, da bo izpodrinil šolo učilnico. Njene principe bomo morali sprejeti tudi v Delavsko ljudsko visoko šolo, ker le tako lahko razvijamo najbolje vse organizatorne in tvorne sile delavstva.

Tudi delavska ljudska visoka šola v Ljubljani je bila zamišljena tako. Glavno delo bi se naj vršilo pod vodstvom strokovnjakov v posameznih tečajih, ki bi bili ekake duševne delavnice. Predavanja bi zavzemala šele drugo podrejeno mesto, a bi morala biti povsem sistematična in primerna za delavce. Nobeno predavanje ni samo sebi namen; vsako mora bodisi poglobiti pojmovanje sodobnih pojavov, pokazati delavstvu nove horizonte, nove perspektive, nove vrednote, ali pa vplivati na oblikovanje značaja. Biti mora tedaj le sredstvo za dosego višjih ciljev.

Cilji delavske ljudske visoke šole bi naj bili — vzgojiti delavstvo k samostojnosti v mišljenju in razsojanju, poglobiti razumevanje sodobnih pojavov in vzbuditi v delavstvu kritični duh, seznaniti ga z novimi vrednotami ter mu pokazati medsebojnost v kulturnem življenju in razvoju razviti njegove tvorne in produktivne sile ter ga pripraviti za naloge, ki mu jih prinaša razvoj.

Gotovo treba za izvršitev tako velikih nalog in za dosego taki visokih ciljev iskati resnih poti in samo Delavska ljudska visoka šola bi tudi v idealni obliki lahko le deloma vršila svojo nalogo. Tudi od nje ne smemo pričakovati čudežev.

Še manj pa more vršiti te naloge v obliki, ki jo vsilijo nekako razmere in to še zlasti spočetka, ko še ni trdnih tal, ne tradicije in ne praktičnih izkušenj, ki bi kazale gotove smeri. Tako je tudi v Ljubljani moral biti začetek zelo skromen in organizatorji so se morali zadovoljiti z gotovim minimumom, s sistematičnimi predavanji. Glavna naloga za to sta bila po-

manjkanje delavoljne inteligence na eni strani ki bi se hotela včleniti v začetni program dela, na drugi pa nezaupanje delavstva in nezadostno razumevanje kako važna je za delavstvo temeljita izobrazba.

Tako je trčila ideja delavske ljudske visoke šole že v svojem začetku na velike težkoče, ki so dolgo časa onemogočale vsako delo. Našla pa je nekaj razumevanja pri inteligentnejših in razsodnejših posameznikih izmed delavstva, ki so pač razumeli, da prave izobrazbe delavstvu ne morejo v današnjih razmerah dati ne politične stranke, ne strokovne ali kulturnopolitične organizacije.

Z njihovo pomočjo so se začele predpriprave, razgovori, sestanki itd. in to je trajalo nekaj mesecev. Naj pokazem samo nekaj glavnih težkoč, s katerimi smo se morali boriti preden smo lahko začeli z delom.

Tako je bil na pr. na konferenci za ustanovitev Delavske ljudske visoke šole v Ljubljani meseca februarja izvoljen začasni akcijski odbor, ki pa se nikdar ni sestel v celoti in ni vršil nikdar nikake funkcije. Več ko polovico takrat izvoljenih odbornikov smo videli prvič in zadnjič na konferenci; niti na predavanja jih do sedaj še ni bilo. Glavni vzrok je bil pač ta, da so prišli ti člani akcijskega odbora na konferenco le kot oficijelni zastopniki raznih organizacij ne pa kot cel. delavoljni ljudje, ki bi hoteli res delati za izobrazbo delavstva.

Tudi so se pokazali od začetka ljudje, ki radi vodijo povsodi prvo besedo, ki veliko govore in eventualno tudi obljubljajo, ki pa za resno delo sploh niso sposobni. Njih stvar je besedičenje in brezpredmetna negativna kritika vsega, kar je in kar postaja — delo prepustjajo drugim.

Vse delavske organizacije so pokazale nekaj zanimanja za novo idejo. Vendar pa čakajo še vedno bolj ali manj pasivno ob strani, češ — kaj se bo izcimilo iz tega poizkusa ali ni to mogoče spet kaka nova krinka in meščanska komedija, ki ima namen zlomiti odporne sile delavstva zoper izkoriščanje?

Iste pomisleke kakor organizacije, je gojilo in še goji deloma delavstvo sploh. Nikdar se ni brigala inteligenca posebno za njegovo usodo in za njegovo izobrazbo. Če pa je prišla sedaj med ljudstvo z majhnimi darovi, je imela gotovo kake zahrbtnje namene in svoje interese pri tem. Zato je delavstvo tudi tokrat oprežno in čaka.

Vse te predsodke in pomisleke lahko razbije edinole res pravo izobraževalno delo brez ozira na desno ali levo. Merilo ne more biti niti trenutni režim, niti kaka stranka, niti interesi kapitalističnega razreda temveč edinole dejstva in gola resnica. Dejstev in resnic ne da delavstvu ni treba bati, ker to je ravno najmočnejše orožje, s katerim se bori za svoje pravice.

Še ena velika, skoro nepremostljiva ovira je, ki se zoperstavlja resnemu delu, namreč dejstvo, da delavstvo ne pojmuje v zadostni meri, kako velikega pomena je zanj prava, temeljita izobrazba. Brez temeljiteje izobrazbe se delavstvo ne more osvoboditi ne gospodarsko ne politično in si ne more pomagati socialno. Sposobno je kvečjemu za negativno delo, ne pa za novo ustvarjanje in za organizatorične naloge na vseh poljih, ki ga čakajo.

Prve naloge izobraževalnega dela so tedaj — zlomiti brezbržnost in apatijo ter pokazati delavstvu potrebo prave izobrazbe za celi razred. Razumeti mora, da je izobrazba — sila in da je vredno se za to izobrazbo potegovati.

Vendar pa se je v kljub tem težkočam delo začelo, in sicer pod okriljem Akad. socialno-pedagoškega krožka. Začetek je celo še skromnejši nego sem napisal, vendar če upoštevamo vse prej navedene težkoče, moramo biti zadovoljni vsaj s temi uspehi, ki jih je dosejanje delo želo. Vse delo ima značaj tipanja in iskanja primerne oblike in k temu iskanju poskušamo pritegniti tudi delavstvo samo, ki se dela udeležuje.

Za letošnji pomlad je bil sestavljen za prvi začetek ciklus predavanj, ki bi naj prikazal delavstvu vsesplošni razvoj in medsebojne niti v tem razvoju. Težišče ciklusa bi bilo v predavanjih o razvoju strojev in tehnike ter vplivu tega razvoja na način proizvodnje in s tem na celotni ustroj družbe.

Vendar pa tudi v današnji obliki niso glavno predavanja, temveč diskusija, ki se razvije po predavanjih in ki se je udeležujejo v stvarni obliki delavci sami. Že tekem prvih petih predavanj se vidi, kako postaja diskusija vsakokrat stvarnejša, kako se otrasa počasi samih fraz ter se začena naslanjati na dejstva.